

ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ НА ИНТЕРНЕТУ

Ако су у друштву досад доминирали државна, војна и економска моћ, сада се друштвене мреже појављују као четврти стуб моћи који окупља грађане и представља шансу да се дође до одређене равнотеже.

Друштвене мреже се све више користе за покретање разних иницијатива, као и окупљање и самоорганизовање истомишљеника. Шири се, истовремено, круг држава у којима се друштвене мреже не доживљавају само као занимљив технички новитет – оне се схватају и као савезници, али и као опасност по владајући режим.

Мрежна ЦИВИЛИЗАЦИЈА

Свакодневно у свету више од 1,5 милијарди људи посети неку од популарних друштвених мрежа, а од тог броја више од 2,5 милиона корисника Интернета је из Србије, што нас сврстава на 45. место светске ранг листе по броју корисника друштвених мрежа. Оно што Србију, међутим, разликује од осталих земаља, је то што наши сународници запостављају примене друштвених мрежа у пословању, али и то што је изучавање социјалних ефеката тог феномена тек у заметку.

Како је популарност друштвених мрежа последњих година расла, преузимале су кључну улогу у интензивирању комуникација, па су се показале као одлично оруђе за покретање великих друштвених догађаја и организовање присталица, а онедавно смо сведоци и тероризма уз помоћ друштвених мрежа.

Тема о којој је доскора брујала Европа је расправа у Великој Британији о забрани друштвених мрежа, која се јавила након недавних нереда који су у највећој мери организовани телефоном и интернетом. Британска влада је, наиме, разматрала да ли треба да искључи друштвене мреже и онемогући слање СМС-ова током немира. Британски медији су пренели да је премијер Дејвид Каме-рон у јеку кризе заступницима током ванредне седнице

зација

британског парламента рекао да су обавештајне службе и полиција разматрале да ли је исправно и могуће одсећи приступ тим платформама онима који их користе како би договарали насиље и нереде.

С друге стране, премијер Русије Владимир Путин, истакао је да модерне државе не би требало да ограничавају интернет слободу, додајући да држава има средства и начине да ограничи слободу интернета, али је сугерисао да би то било погрешно са моралног аспекта.

– Увек је могуће наметнути контролу, али је питање да ли држава има право да се меша. У савременом свету ништа не можете да ограничите. Једноставно морате ефикасније да радите у овој области – рекао је премијер Русије, наговештавајући да влада треба боље да искористи интернет да би се одбранила од критика које се објављују на мрежи.

Имајући у виду те догађаје, али и значај и ефекте све популарнијих друштвених мрежа који су обележили претходни период, Друштво за информатику Србије и Привредна комора Србије недавно су организовали разговор о „Расту моћи друштвених мрежа“.

Том приликом о порасту улоге друштвених мрежа дискутовали су директор предузећа за информатички инжењеринг и трговину „Инет“ Војислав Родић, публициста и професор др Станко Црнобрња, представник Националног регистра интернет домена др Оливер Суботић, Слободан Марковић из Управе за дигиталну агенду и професор са Академије за дипломатију и безбедност др Бошко Родић, уз модерацију Николе Марковића, председника Друштва за информатику Србије.

Четврти стуб моћи

Учесници су се сложили да су друштвене мреже све заступљеније у свакодневној комуникацији и информисању великог броја људи, посебно подсећајући на драгоцен допринос младог „твитераша“ Стефана Живковића који је приликом недавних догађаја на административном прелазу

БОЛЕСТ ЗАВИСНОСТИ

Лечење болести зависности није једноставно, а сада се, као лакши облик, појављује новопечена завист од друштвеног умрежавања.

Амерички научници недавно су представили резултате једне занимљиве студије која се бавила понашањем корисника на интернету. Узорак се састојао од хиљаду особа различитог пола, година, прихода и локације у Сједињеним Америчким Државама.

Резултати сведоче да 40 одсто корисника млађих од 35 година приступа друштвеним мрежама из свог аута, а чак 64 одсто испитаника у истој старосној групи то чини за време радног времена, 65 одсто на одмору, а 34 на пословном састанку.

Истраживање је показало да је од свих мрежа за друштвено умрежавање „Твитер“ „најопаснији“, највише због једноставности коришћења овог сервиса, јер је потребно мало времена и труда да се порука пошаље и погледају поруке других корисника. Најбољи савезници зависности од друштвених мрежа су „паметни“ мобилни телефони и остали уређаји сличне намене.

У прилог томе иде и чињеница да популација старија од 35 година друштвеним мрежама приступа са лаптопова и десктоп рачунара, док скоро половина младих пут до свог омиљеног сервиса проналази уз помоћ мобилног телефона.

са Косовом и Метохијом имао изузетно важну улогу у брзом и тачном информисању.

Друштвене мреже се, како је истакнуто током разговора, све више у свету, па и код нас, користе за покретање разних иницијатива, као и окупљање и самоорганизовање истомисљеника. Шири се, истовремено, круг држава у којима се друштвене мреже не доживљавају као занимљив технички новитет. У појединим ситуацијама, као што је било речи, оне се не схватају као савезници већ као опасност по режим.

– Ако су у друштву досад доминирали државна, војна и економска моћ, сада се друштвене мреже појављују као четврти стуб моћи који окупља грађане и представља шансу да се дође до одређене равнотеже моћи – нагласио је директор „Инета“ Војислав Родић. Он је, такође, истакао да друштвене мреже пружају могућности за нове моделе пословања. Грађани су добили нову могућност пословне конверзације. У Србији се, међутим, веома ретко користе друштвене мреже за пословање, па је Родић констатовао да је на пословним субјектима да пронађу начин како да се правилно укључе.

– Компаније треба да науче на који начин да комуницирају са корисницима преко друштвених мрежа – казао је он и додао да предузећа треба да се усмере прво на постојеће кориснике. Родић је подсетио да број „лајкова“ на мрежама, на које се многи ослањају као мерило успеха, за компаније не значи и број стварних корисника. Он је такође указао на значај интеграције веб сајтова и друштвених мрежа.

Огласне табле

У наставку дискусије, представник Управе за дигиталну агенду Слободан Марковић оценио је да грађани треба још активније да буду присутни на Интернету, посебно нагласивши да треба искористити могућност међусобног комуницирања на друштвеним мрежама.

– Политичке партије погрешно користе друштвене мреже као „таблу за саопштења“ – подвукао је Марковић, додајући да партије предстојећу политичку кампању могу да претворе у једносмерно „бомбардовање“ информацијама на друштвеним мрежама, имајући у виду да су многе од њих отвориле налоге на друштвеним мрежама.

– Политичке партије не користе друштвене мреже у складу са могућностима тог медија – казао је Марковић и додао да су друштвене мреже намењене вишеструкој комуникацији. Он је поручио да грађани треба још више да буду активно присутни на мрежи.

Говорећи о различитим аспектима безбедности на интернету, проф. др Бошко Родић је указао на пораст безбедносних проблема, појаву тероризма и посебно ризике за злоупотребу личних података приликом коришћења

ВИРТУЕЛНА СРБИЈА

По броју корисника Фејсбука, Србија је на првом месту у односу на остале земље бивше Југославије. Статистика једног од веб сајтова, који прати посећеност друштвених мрежа, показује да је у Србији регистровано готово 2.600.000 налога, што је дупло више у односу на Хрватску, која је на другом месту.

Србија, наиме, није изузетак, јер су друштвене мреже постале изузетно популарни сервиси, привлачећи милионе, па и стотине милиона корисника. Ова популарност је дошла добрим делом и због самог концепта друштвених мрежа, који се базира на Веб 2.0 технологији, а који кориснике ставља у центар збивања, омогућавајући им да они буду ти који ће креирати садржај на интернету и понудити га другим корисницима.

друштвених мрежа. Он је, такође, упозорио на чињеницу да наша земља нема уређен систем CERT сертификата који се односе на безбедност на мрежи на нивоу државе и да то питање треба институционализовати преко највиших органа државне безбедности. Родић је, такође, подсетио на то да је први информатички рат вођен на овим просторима за време рата у СФРЈ.

Представник Националног регистра интернет домена Оливер Суботић упозорио је на огроман број података на друштвеним мрежама на којима се у скорој будућности неће лако проналазити подаци.

– Оно што може да се деси, услед велике количине неконтролисаних информација на друштвеним мрежама, довешће до „интернет инфлације“, где ће се теже долазити до жељених података – рекао је он.

Осврћући се на савремене комуникалошке теорије, професор Станко Црнобрња је указао на то да после постмодерне наступа мрежна цивилизација и да је са становишта теорије медија потребно анализирати савремене феномене у друштвеним мрежама. У савременом добу, уз помоћ интернета, дошло је до слободног кружења

знања, о чему сведочи велика популарност веб сајтова Википедија, а онедавно и Викиликс, што је револуционарни потез. Када је реч о појединцу, основно питање је како да он врши навигацију у мрежи. Осим тога, додао је професор Црнобрња, делови личности појединца беже и нестају у мрежи, а корисничко јавно лице претвара се у колекцију „линкова“.

Интернет инфлација

Представник Националног регистра интернет домена Оливер Суботић упозорио је на огроман број података на друштвеним мрежама на којима се у скорој будућности неће лако сналазити у потреби за одговарајућим информацијама.

- Оно што може да се деси, услед велике количине неконтролисаних информација на друштвеним мрежама, довешће до "интернет инфлације", где ће се теже долазити до жељених података - рекао је. Осим тога, дошло је и до експанзије знакова, која може да утиче на кризу идентитета. Друштвене мреже су строго конципиран модел комуникације који раде помоћу строго конципираног алата који је творац осмислио.

Друштвене мреже се све више у свету па и код нас користе за покретање разних иницијатива, окупљање и самоорганизовање истомисленика. Истовремено, шири се круг држава у којима се друштвене мреже не доживљавају као занимљива техничка новост. Током дискусије је констатовано да је за проблеме у појединим земљама нису криве друштвене мреже, него они који проблеме изазивају или не решавају. Зато упоредо са растом моћи друштвених мрежа постоје и опасности да се угрози њихова независност.

Учесници скупа су констатовали да је потребно наставити разговоре о друштвеним мрежама као феномену који све више обузима све сфере живота и рада, али се и заложиле за даље ширење примене друштвених мрежа и одбрану њихове независности. ■

Биљана
МИЉИЋ

Одговорност за говор на друштвеним мрежама

47

Законска регулатива која се односи на одговорност за ширење информација преко друштвених мрежа и даље је велика непознаница за кориснике, тако да она зависи од сензибилитета појединца, корисника друштвених мрежа.

О тој теми недавно је дискутовано на округлом столу „Одговорности за говор на друштвеним мрежама“ који је организовао НУНС у сарадњи са Мисијом ОЕБС –а у Србији у Медија центру.

Учесници скупа адвокат Слободан Крмењак, експерт за медије и телекомуникације Јелена Сурчулија, новинар Њуз нета Дејан Николић, и менаџери друштвених мрежа Вељко Поповић и Даница Радишић, указали су на чињеницу да се за јавну реч одговара на различите начине, без обзира на то где је изговорена.

Иступање на друштвеним мрежама са правног аспекта, истакао је Крмењак, је релативно нов феномен, па се поставља питање да ли је реч о одговорности за изговорену реч само упаковану у нову форму? Осим тога, оценио је он, постоје дилеме како толерисати простор на интернету, да ли као традиционалне медије или осмислити неки другачији модел.

У дискусији је даље било речи о томе да ли одговорност треба да лежи и на власнику сајта преко кога је корисник изрекао своју мисао, јер је у Америци још средином деведесетих изгласан имунитет за операторе мрежа.

Држава, како је наведено, има интенцију да се онлајн свет регулише као и реалан, док су неки од учесника рекли да на онлајн садржаје и „четовање“ не треба одговарати, јер се људи превише опусте кад су на интернету.

Када је реч о медијској слици, Јелена Сурчулија наводи да бројне јавне личности понекад губе из вида чињеницу да када „твитују“ и коментаришу вести и догађаје, они то раде и као личности и као функција коју представљају. Такође, она је истакла да се људи у говору на друштвеним мрежама често „опусте“, заборављајући да је то јавна сфера, за разлику од имејла који се може сматрати приватном преписком. Она упозорава, да за разлику од традиционалних медија, интернет чува све податке који су икада написани на њему, па је у последње време било случајева да појединци туже новину за коментар уз текст на интернет издању који је изашао пре неколико година.

Интернет консултант Даница Радишић, међутим, сматра да јавно и приватно понашање не треба да се разликују ни на интернету.

- Слобода говора мора и треба да постоји, али само док не газите по другима – рекла је она, сматрајући да су друштвене мреже јавне платформе. „Онлајн“ и „офлајн“ репутација су исто, оценила је Радишићева.

- Оно што не желите да заврши на Фејсбуку, немојте ни да радите, то је једноставно – изричито је она, сматрајући да је читав проблем у деградацији друштва и у васпитању. Она, такође, сматра да власници блогова треба да одговарају за садржаје на блогovima. ■

Б. М.

Виртуелни живот

Mark Zuckerberg – оснивач

Све чешће наш социјални живот постаје симулиран преко друштвених мрежа. Као што су свременом мобилни телефони постали свакодневна појава у нашим животима, тако је и наше присуство на једној или више друштвених мрежа све пожељније.

Феномен друштвених мрежа је актуелан тек у последњих седам-осам година али раст броја корисника постао је вртоглав. Смањење времена које имамо на располагању захтевало је да наше потребе за контактом са другим људима задовољавамо помоћу разних интернет страница на којима би потражили наше познанике и упознали нове. Заједничко свим друштвеним мрежама су „профили“ са вашим подацима и фотографијама. Због могућих нетачних података, што случајно, што намерно, може се десити да некога теже пронађете или да контактирате погрешну особу.

Facebook

Почетком 2004. године довитљиви студент Марк Зукерберг региструје интернет страницу facebook.com и убрзо од странице за контакте међу студентима постаје место на коме се окупљају и студенти са других универзитета. Како су месеци пролазили, уз студенте су на Фејсбук долазили и остали корисници, па је та мрежа почела веома убрзано да добија све више корисника и данас је премашила цифру од 750 милиона.

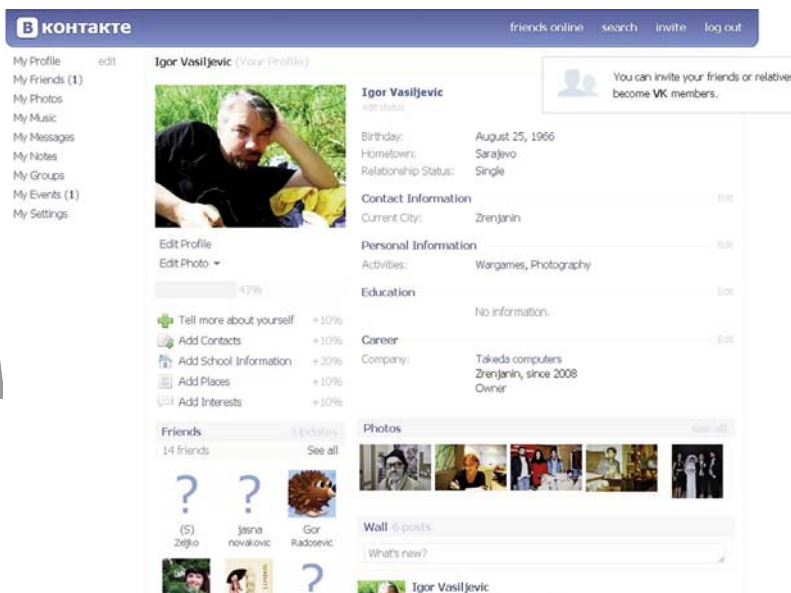
Фејсбук није била прва друштвена мрежа и компанија је финансијски дуго јако лоше стојала. Тек 2009. имала је позитиван финансијски биланс. Највећа социјална мрежа учинила је свог творца најмлађим милијардером. Но он је убрзо показао да је и велики филантроп, покловивши стотине милиона долара за образовање сиромашних, потписујући уговор са Билом Гејтсом о поклањању половине свог иметка хуманитарним организацијама.

У неким земљама (попут Кине, Ирана, Сирије) приступ Фејсбуку је забрањен, али и поред тога ово је водећа светска друштвена мрежа. Пошто је била пионир у друштвеним мрежама, ова компанија сурела се са многим проблемима. Почевши од разних тужби за ауторска права до тужбе заменика државног тужиоца Пакистана (јуна 2010) који је покренуо истрагу против оснивача Фејсбука и неколико његових сарадника због богохуљења, јер је анонимна Немеца на покренула конкурс под називом

„нацртајте Мухамеда“. Док конкурс није уклоњен Фејсбук је био блокиран у Пакистану.

Осим правних проблема, сретали су се и са проблемима крађе идентитета, лажних профила, крађе личних података корисника, ширења говора мржње (расиста, националиста, нациста...). Неке криминалне и терористичке групе користиле су податке са Фејсбука јер им је дозвољен приступ и ако нисте регистрован корисник те мреже. Информације кад и где неко иде на одмор били биле често су коришћене да би се организовале провале у станове и куће.

Осим оваквих проблема које су имали корисници, постоје и проблеми које су имали администратори и програмери друштвених мрежа. Попут проблема са смештајем фотографија које су кори-

сници постављали, јер је њихов број тренутно преко 100 милијарди.

Twitter

Са 200 милиона корисника, ова социјална мрежа није у самом врху али је донекле другачија од осталих. Основни облик комуникације међу корисницима су поруке од максимум 140 карактера, тзв. „твитови“.

Од 2006. године кад се појавио, осим солидног броја корисника, може се похвалити да сваког дана има 1.6 милијарди претрага и 200 милиона „твитова“. По свему овоме ова социјална мрежа може се сматрати СМС мрежом Интернета.

Необично је да скоро подједнако (20 процената) има корисника из Индонезије, Бразила, Венецуеле, Холандије и Јапана. Такође, познате личности неупоредиво више користе ову мрежу од Фејсбука. Статистички, од свих анкетираних познатих личности, дуго више их користи ову друштвену мрежу од Фејсбука.

Корисници твитера који станују у Београду организовали су се и покренули групу која сакупља информације о опасним рупама на Београдским улицама.

My Space

Једна од првих друштвених мрежа (основана 2003), тренутно броји „само“ 50 милиона корисника. My Space је имао вртоглави успон и скоро једнако брз финансијски крах. Проблеми са застарелим софтвером и руководством фирме која је прелазила „из руке у руку“ довели су до тога да је фирма недавно продата за 35 милиона долара, док јој је вредност пре неколико година била 585 милиона долара.

Огромни губици су погоршавали стање и тако су се још брже губили корисници. А 2006. били су по броју корисника испред главног ривала, Фејсбука. Али су поменути проблеми скоро уништили ову друштвену мрежу.

Ту је много „шареније“ од Фејсбука има више могућности за подешавања изгледа ваше стране, али је све много спорије од фејсбука. Многи произвођачи забавног софтвера напустили су ову друштвену мрежу и тиме додатно смањили број корисника заинтересованих да остану на њој. Било је хакерских упада (једном је „скинуто“ преко 500.000 приватних фотографија) и грешака због којих су у рачунар корисника могла упасти вируси и други слични проблеми.

Вконтакте

Септембра 2006. појављује се Руска друштвена мрежа *Вконтакте* која из-

гледом подсећа на Фејсбук. Ова мрежа ни по чему није боља од осталих, али се аутор Павел Дуров обогатио. Тренутно је главна друштвена мрежа у Русији, Белорусији, Украјини и Казахстану и има преко 130 милиона корисника и преведена је на 67 језика.

Skype

Са 140 милиона корисника ова друштвена мрежа није у врху по њиховом броју али нуди оно што не имају друге мреже. Основана 2003. године, ова компанија понудила је бесплатно телефонирање између корисника и јефтиније телефонирање према фиксним телефонима. Од 2005. Скајп нуди корисницима и видео-телефонирање, а од маја 2011. године *Мајкрософт* је купио ову фирму за 8,5 милијарди долара.

Orkut, Gmail, Google+

Око 120 милиона корисника ове друштвене мреже већином долази из Бразила и Индије. Ова мрежа је покушај фирме *Гугл* да има своју друштвену мрежу, а користи податке из вашег *gmail* налога. Развој је прекинут и све је остало у бета фази а компанија *Гугл* је тренутно у фази тестирања *гугл плус* друштвене мреже, која такође користи *gmail* налог за основу.

Badoo

Ова друштвена мрежа са такође око 120 милиона корисника првенствено служи за успостављање нових контаката, јер поседује претраге по годинама и месту боравка. Један део опција није бесплатан, али уместо плаћања можете позвати 30 пријатеља и тако користити неке напредније опције.

Qzone, QQ weibo, Sina weibo, Renren

Кина је блокирала већину западних друштвених мрежа, али своје потребе је морала некако да задовољи. Неколико кинеских друштвених мрежа заједно имају преко милијарду корисничких налога.

Karika, Neogen....

Наше друштвене мреже су делимично под лиценцом страних друштвених мрежа (*neogen.com*, *flirtic.com*...) и скоро све имају неки облик плаћања услуга. Бројност чланова се броји у десетинама хиљада, али је то несигуран податак јер већина наших друштвених мрежа не омогућава брисање вашег налога да би потенцијалним клијентима који би се рекламирали показали већи број корисника те мреже. ■

Игор ВАСИЉЕВИЋ

ПРЕДНОСТИ И РИЗИЦИ

Скоро све друштвене мреже имају сличне проблеме и начин рада. Веома лако регистровање и коришћење не представља проблем ни онима који су мање вични рачунарима. Из тог разлога деца су често изложена ризику напада од педофила, али нажалост то није једина злоупотреба и опасност.

Проблем је и у односу између корисника, јер се толеранција смањује због тога што имате десетине и стотине других „потенцијално“ занимљивијих корисника.

Чини се да су друштвене мреже нужно зло модерног времена, али никако не би смеле заменити личне контакте. Уколико сте спремни да се према вама већином опходе као према „виртуелним личностима“ слободно поставите члан неке од друштвених мрежа. У супротном користите их само колико будете морали.

Талас „интерне

Да ли су интернет заједнице и друштвене мреже заиста одиграле пресудну улогу у последњим протестима у арапским земљама

Актуелна „дешавања народа“ у земљама северне Африке често добијају епитет Фејсбук (Facebook) револуција. Улога интернета у демократској транзицији тема је о којој се последњих година доста полемисало у западној јавности. Друштвене мреже препознате су као средство политичке борбе током предизборне кампање америчког председника Обаме 2008. године, када је интернет био основно средство за промоцију његовог програма и путем кога је прикупљена до тада рекордна сума новца за кампању.

Утицајни западни медији прозвали су протесте након председничких избора у Ирану 2009. године – „Твитер револуцијом“, иако каснија истраживања нису ишла у прилог оваквог атрибута – наиме у то време проценат иранске популације који је активно користио Твитер као средство комуникације није био велик.

Незадрживи талас протеста на северу Африке и Блиском истоку многи западни медији окарактерисали су као Фејсбук (Facebook) револуције, по познатој друштвеној мрежи путем које су иницијатори протеста позивали грађане на улице. Истиче се да су друштвене мреже главно средство за организовање грађанских протеста против репресивних власти у земљама овог региона. Иако је еви-

дентно да су друштвене мреже играле важну улогу у мобилисању демонстраната, нарочито у почетној фази ових дешавања, још увек није урађено меродавно истраживање које би прецизније утврдило у којој мери су заиста заслужне за догађаје који су уследили.

Поводи за протесте

Догађаји у Тунису означили су почетак таласа грађанских немира. Друштвена мрежа „Твитер“ коришћена је за покретање демонстрација, чија је иницијална каписла било протестно самоспаљивање младића Мухамеда Буазизија. Вест о самоспаљивању брзо се раширила Тунисом и подстакла већ постојеће незадовољство грађана. У почетној фази, информације о протестима организованим у месту Сиди Боузид посредоване су путем „Твитера“. Млади блогери и интернет активисти су у маниру народних репортера прикупљали информације о дешавањима на улицама и објављивали их на својим блоговима и у ту сврху постављеним веб-страницама. Овакви на брзину постављени сајтови постали су извор информација не само за грађане, већ и за тзв. mainstream медије који су често преузимали и емитовали снимке са ЈуТјуба и Фејсбука.

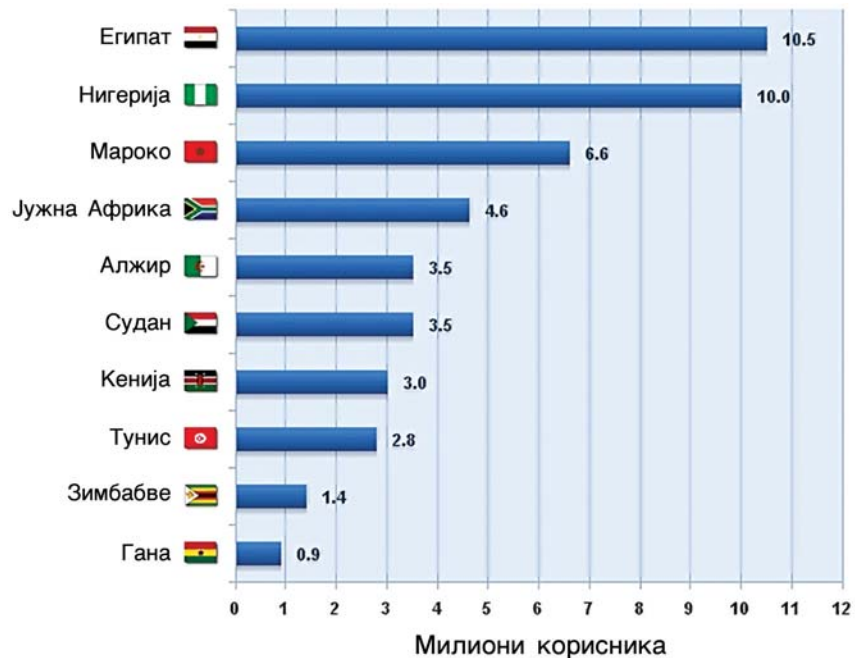
Т р е в о л у ц и ј а ”

Кампања на интернету поводом убиства младића Каледа Саида у Александрији од стране корумпираних полицајаца, постала је катализатор бурних протеста које су окончале владавину Хоснија Мубарака. Путем *Фејсбук* страница посвећених убиству Саида, иницијатор, млади компјутерски стручњак Ваел Гоним, позвао је 25. јануара онлајн следбенике на протесте, кампања коју је у том тренутку подржало више од 80 хиљада људи.

У Египту се након преврата ситуација још увек није смирила док су активисти у Либији путем „Твитера“ и *Фејсбука* и опозиционих сајтова мобилисали грађане на протесте. Власти Либије препознале су у интернету моћно средство мобилизације јавног мњења, па је као и у претходним случајевима приступ интернету за грађане био убрзо блокиран.

Шта је друштвене мреже од превасходно средства разбриге учинило важним оруђем политичких активиста? Једна од најважнијих особина је могућност да у кратком року свако дистрибуира поруку великом броју других корисника, омогућавајући му и лако идентификовање циљних група према кластерима који повезују кориснике према заједничким интересовањима. Што је још важније, омогућава да иницијатор кампање остане анониман. Друштвене мреже омогућавају комуникацију у ситуацији када су кретање или непосредна комуникација грађана ограничени, као што је случај током полицијског часа или ванредног стања.

Међутим, сваки покушај грађана да се самоорганизују неће проћи непримећено за безбедносне службе, које и у консолидованим демократијама користе друштвене мреже за прикупљање оперативних података. Штавише, анонимност извора информација омогућава репресивним режимима да користе друштвене мреже за ширење дезинформација или манипулисање перцепцијом корисника.

У пракси, драматични и емотивни призори са улица највише утичу на ставове грађана и мобилишу демонстранте. Друштвене мреже су лако доступне путем мобилних телефона па је аматерске снимке могуће брзо „аплодовати“ на глобалну мрежу. Снимак бруталног убиства Неде Солтан на улицама Техерана 2009. начињен мобилним телефоном обишао је свет путем Јутјуба, дајући додатни подстрек демонстрацијама. У условима где је светским

медијима био онемогућен приступ догађајима у Ирану, снимци попут ових у доброј мери су утицали на ставове светских медија и међународне јавности.

Протести организовани путем друштвених мрежа наизглед су без јасне лидерске структуре, али омогућавају да се брзо процени опредељење једног броја грађана према одређеној иницијативи. Једна од предности организовања путем друштвених мрежа је што представља готово бесплатан начин организовања и размене информација у срединама где је интернет лако доступан.

Мит или стварност

Интернет је основно средство комуникације доминантно млађе и добрим делом незапослене популације, која је уједно била иницијатор демократских покрета. Претпоставка за успешан онлајн активизам је да у одређеној средини довољан проценат грађана има могућност да користи интернет као свакодневно средство комуникације. Процењује се да се Египат, а нарочито Тунис, налазе међу афричким земљама са највећим процентом корисника интернета. То међутим није случај са Либијом. У регији захваћеној протестима око 20 одсто људи користи интернет, док је корисника нпр. Фејсбука значајно мање – око 5 одсто.

Начин на који се велики број грађана у овим протестима самоорганизовао и синхронизовао своје активности и даље интригира западну јавност. Управо из тих разлога, сматрају поједини стручњаци за комуникације, створен је мит да су протести резултат самоорганизовања грађана путем интернета, што је, како наводе, поједностављен начин гледања на ствари кроз призму типично западњачког начина живота и својеврсног култа нових технологија.

Многи инострани коментатори сматрају да би се политичке промене у овим земљама одиграле у сваком случају, те да су друштвене мреже дало само додатни импулс.

Поједини стручњаци за комуникације сматрају да је пре свега СМС технологија одиграла најважнију улогу као средство комуникације међу демонстрантима, као и да су традиционални медији остали најважнији извор информација. По свему судећи занемарена је улога, пре свега телевизијских станица, попут *Ал Џазире*.

Несумњиво је да су нове технологије и алтернативни медији умногоме помогли мобилисању грађана. Из дана у дан, снимци протеста мобилним телефонима, који

СЛУЧАЈ НЕДЕ СОЛТАН

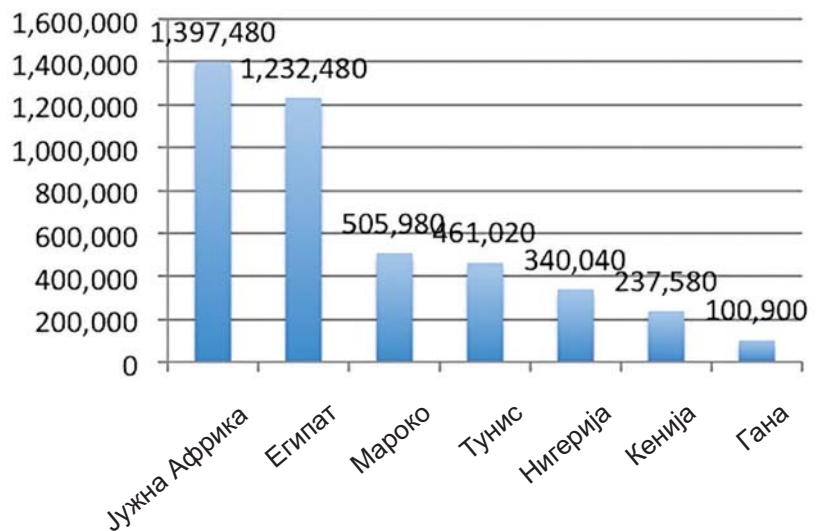
Глад за инстант информацијама и све чешће коришћење друштвених мрежа као извора информација од стране традиционалних медија доводе до озбиљних медијских пропуста. Жртве су по правилу обични грађани чија приватност је нарушена, а има и случајева замене идентитета.

Током протеста у Техерану 2009. године присталице режима без повода су пуцале на демонстранте и том приликом убили двадесетогодишњу Неду Солтан. Потресан снимак последњих тренутака њеног живота начинио је мобилним телефоном један од демонстраната. Снимак је убрзо пуштен на интернет и обишао је свет.

Недин лик постао је симбол недужне жртве протеста у Персијском заливу, а опозиција је од ње начинила симбол отпора против власти. Тог тренутка почела је потеря за информацијама од стране медија и интернет корисника. У року од неколико сати, неко је скинуо Недину слику са Фејсбук профила и посредовао је друштвеним мрежама, блогovima и веб порталима. Фотографију су преузели светски медији и ускоро су је објавиле станице као што су CNN и BBC.

Слика која је обишла свет и коју су носили многи демонстранти припадала је заправо њеној сународници Неди Солтани, готово идентичног имена и презимена, која је ликом подсећала на жртву. Иако је замена идентитета након извесног времена откривена, било је потребно две недеље да један од светских медија то обелодани. Упркос томе, фотографија погрешне особе објављивана је месецима након трагичног догађаја.

Корисници facebooka

освану на Јутјубу подстичу талас незадовољства и вапаја за променама у све већем броју земаља, од којих је последња Сирија.

Како број корисника интернета глобално бележи пораст у свим деловима света, његова улога у политичким дешавањима биће све значајнија. У условима државне репресије глобална мрежа је често једини медиј за слободну размену идеја и информација. ■

Изток БОЈОВИЋ